

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

P. n.

Vsem častitim gospodom, kateri so našemu listu tako prijazni bili in naročnikov nabirali, dalje vsem ónim čast. gosp. naročnikom, kateri so nam želeli dobro srečo, se srčno zahvaljujemo! Onim gospodom pa, kateri so nam obljubili, da hočejo dopisovati, naznanjamo, da bódemo radostno sprejemali dopise, vendar jih prosimo, da naj bodo dopisi jasni, kratki, resnični in splošno zanimivi. Gospodje naročniki, katerim ni došla prva številka „Dolenjskih Novic“, naj jo blagovolijo reklamirati; to se zgodi brez stroškov, ako na odprtem listu papirja zapišejo, da niso prejeli prve številke in natančno addresso podpišejo, potem list zganejo in zunaj napišejo: Časniška reklamacija uredništvu „Dolenjskih Novic“ v Novem mestu. Uredništvo.

Kaj so posojilnice?

Človek uživa toliko več upanja ali kredita, kolikor več ima pošteno pridobljenega premoženja in kolikor boljše ž njim po poštenem potu gospodarji. Navaden kmet ali meščan vendar nima ne veliko premoženja, ne veliko kredita. Če se po 10, 20, 50, 100 ali 300 poštenih kmetov združi v društvo ali zadrugo, imajo vsi skupaj 10krat, 20krat, 50krat, 100krat ali 500krat to-

likc kredita. Vsem skupaj lahko človek nekaj stotakov zaupa, zlasti če vsi z vsem svojim premoženjem dobro stojé. Vsi skupaj so potem denarna zadruga, pri kateri se lahko denar shranjuje ali vlaga na obresti. Pa tudi tisti, ki so k društvu pristopili kot udje, lahko denar pri njej na posodo dobé. Kdo lahko k taki zadrugi pristopi? Na kakošen način se more pri posojilnicah denar na posodo dobivati? Kako so sploh posojilnice urejene? O teh vprašanjih bomo prihodnjič govorili. Danes hočemo samo povedati, da so take posojilnice veliko boljše od bank, kjer se tudi denar vlaga in posojuje. O bankah in posojilnicah namreč piše ljubljanski časnik „Slovenski Narod“ tako-le:

„Pri bankah je navadno združeno mnogo malih kapitalov v veliki delniški kapital, ki vsled tega uživa obširen kredit. Pri hranilnih in posojilnih zadrugah pa je združenih več ali manj oseb, da si s tem pridobé potrebni kredit. Tudi pri posojilnicah ulóži vsak zadružnik nek znesek, kar je nekako jednako delnici, pa v tem ko pri delničarji (pri bankah) poneha vsako poročstvo nad zneskom vplačane delnice, zavezan je vsak zadružnik pri posojilnici, ako je zaveza neomejena, z vsim svojim privatnim imetkom za posojilnične dolžnosti. Uložniku pri posojilnici se tedaj ni bati

Podlistek.

Nekdaj in sedaj.

„Težka, kaj težka je dandanes kmečka butara! Kmet je trpin; rojen menda samo zato, da trpi!“ Tako ljubi moji, vas slišim zdihovati od Save do Kolpe, od Ljublanice do Krke; — tako zdihujejo kmetovalci tudi drugod po Slovenskem.

Kmet je trpin! to verjamem, vem tudi jaz. Kdo bi le popisal njegove bolečine! Res, moral bi imeti drugačno besedo kakor jo imam jaz; moral bi biti bolj skušen, kakor sem jaz, če bi hotel kmečko nadlogo v denašnih dneh na tanko popisati! Pa kako tudi ne? Poglejmo nekoliko!

Svoje posestvo, bode naj že majhno ali veliko, obdeluje v potu svojega obraza od zore do

mraka — in skorej bi smel pristaviti — od mraka do dne! Vsaj vemo kolikokrat si mora še noč prikrajšati, da opravi svoje težavno delo. Le glej ga, kako ti koplje in orje; le glej, kako kida, vozi in trosi gnoj, kako pripravlja in privaža kolje za vinograd! Preštej, če moreš kaplje vročega potu, ki mu padajo z zgrbančenega čela ob košnji in žetvi, ob mlačvi in beratvi! Da, kmet je trpin!

Pa zakaj se toliko trudi? ali zase? Rad bi pač imel kak boljši grizlje; rad bi pač, da bi si opomogel vsaj toliko, da bi mogel le nekaterekrati v letu si privoščit to, kar je želel svojim francoskim kmetom kralj Henrik četrti, da bi imel namreč ob nedeljah pišče v loncu. Pa ga li ima kedaj? Veliko jih je, posebno po Dolenjskem, ki bi bili zadovoljni, ako bi imeli vsaki dan le črnega kruha; — še tega jim nihče ne lomi!

čakovec (Me-
ladovica (Me-
ič, Metlika,
ebei Metlika
adovica (Me-
blar, Kru-
emaš, Čr-
rič, Brezje,
Črnomlju
3. (120 gld.
v Svibniku,
Zemljišče Iv.
v Metliki.
nj. 3400 gld.
Dvornika

bra 1884.

n vagi	fl.	kr.
lik	2	55
	1	85
	1	40
		95
	1	65
	1	75
	1	65
unt	1	56
	55	
funt	46	
	35	
unt	42	
	2	
	10	
funt	30	
	30	
"	28	
"		
a	30	
	20	
žen	6	10
redro	9	
"	5	80

[4-1]

venca,
4 kr. in

ilir,

škapu-
vno kar
ihelu v
ajecu

Krajec.

niti za jeden krajcar svoje uloge, tem menj, ker pri posojilnici vsak zadružnik pazi, da se z denarjem vestno ravna, kajti on ve, da pri izgubi zadružnega kapitala bi se segalo na njegovo lastno premoženje.

Vzemimo posojilnico, ki ima 300 do 400 udov, največ kmečkih posestnikov; vsak ud da ima le 1000 gld. premoženja, tedaj imajo vsi skupaj kapitala od 300.000 do 400.000 gld. Taka posojilnica daje tedaj popolno varnost za to svoto, in ker svoj denar nalaga na varna mesta, lahko se jej zaupa še jedenkrat toliko.

Ko bi tisti gospodje, ki so svoj denar v slepi zaupnosti nosili v eskomptno banko v Ljubljani, naložili ga bili v slovenskih posojilnicah, ne trebalo bi se jim zdaj kesati, da so tako neprevidno ravnali. Morda pa se jim je zdelo imenitno, kar je stari slovenski greh, da je banka nosila nemški pečat in od Nemcev bila ustanovljena, posojilnice pa zategadelj niso vredne zaupanja, ker so slovenske in jim na čelu izkušeni, požrtvovalni rodoljubi, ki tiho pa uspešno delujejo in se izogibajo sleparstva“.

Tako ljubljanski list pové resnico kar naravnost. Mi pa dostavljamo, da se tudi pri posojilnicah lahko zgodi goljufija in tatvina ali kaj enacega, ako bi se nepoštenim ljudem preveč zapalo, ali pa ako iz poštenjakov postanejo nepoštenjaki tisti, ki posojilnico vodijo.

Zatorej bodi varčen!

Težko ti je, dragi kmetovalec, dan danes krajcar prislužiti, težko ti je pridelke, ako jih imaš nad domačo potrebo, v denar spravljati. —

Dobil si navadno le malo novcev za obilico pridelkov, ki so te stali mnogo obdelovanja; zato glej na vsak krajcar. Kupuj si le najpotrebnejših reči, katerih je za živež, obleko, gospodarstvo in gospodinjstvo treba! Prihrani si denarja zlasti

za davke, katere imaš plačevati pred vsem drugim.

Ako znaš pisati, nasvetujem ti pomoček, s katerim se človek lahko navaja varčevanja ali „šparanja“, namreč: „Zapisuj si v posebno knjižico (dnevnik) vse dohodke in stroške!“ Iz navadnega papirja si lahko za malo novcev narediš knjižico, v katero na jedno stran dohodke, na drugo stran stroške zapisuješ, in to vselej, kadar-koli krajcar dobiš, ali kadar-koli krajcar izdaš. To te bode sčasoma privedlo do tega, da bodeš posebno dohodke z veseljem zapisoval, a stroške z nevoljo; a s tem se bodeš privadil, da te bode vést pekla in ti očitala, kadar ti bode med stroške zapisavati denar, ki si ga izdal za nepotrebne reči, ali ga morebiti celó zapravil, zaigral ali zapil.

Tak zapisnik ima še posebno vrednost, ako zapisuješ vánj tudi cene, po katerih si blago kupil ali prodal.

Take zapisnike od vseh let shranjaj, da se bodeš ti in morebiti tudi tvoji otroci še ravnali po njih, zlasti kar se tiče cén.

Prilike, denar shranjevati in na obresti dajati imaš itak dosta. Ako jih ne zaupaš potrebnemu bližnjemu sosеду ali žlahtniku, vložij jih v ljubljansko hranilnico. Ako ti je to preveč od rok, shraniš jih lahko pri posojilnici, postavim v Metliki, ali pa v Krškem, kedar se bode tudi tu osnovala. Najprilicnejše pa je denar shraniti na poštah, s katerim v zvezi so zdaj c. kr. hranilnice, velika dobrota za vse ljudstvo.

Veliko pijače — veliko dače.

Na Štajerskem pravijo slovenski kmetje mesto davek „dača“. Ondi ljudje več beró, kakor na Kranjskem. Imajo slovenski list, ki se imenuje „Slovenski Gospodar“, katerega prav radi prebi-

Kmet se trudi. Ali ko proda jeseni svoje pridelke, mu veliko odnese neizprosljivi davkar, nekaj požre neizogibno potrebna obleka in obutev — drugo interesi za dolgove, katere ima na svojem posestvu! Kaj njemu ostane? Malo, tako malo, da se ravno preživi. „Za umreti preveč, za živeti premalo!“ Otroci so mu razcapani, le nagota je za silo pokrita; mraz pa ima pravico do telesa na vseh udih njegovih. Žena zdihuje, ko jej mnogokrat primanjkuje za sol in zabelo; — in on sam? — tolaži si lakoto z delom!

Pa ubogi kmet ti imaš še drugih nadlog, da je groza, dobro vem, vsaj sem se sam rodil pod kmečko streho! — Skrbno si se trudil in potil, da bi svoje otroke spravil na noge. Tolažil si se: pomorejo mi, ko odrasó. Svoja stara leta bom živel vendar nekoliko bolj brezskrbno; zmeraj

menda ne bode truda, tudi záme mora priti enkrat počitek! — In res — lepo, kakor sveče so rasli tvoji sinovi, veselje jih je bilo videti — tvojega Franceljna, Jožeta in Janeza! Sosedje so za njimi kazali, ko so ti krasni mladenči stopali po vasi. Vesel si jih bil, in res so ti jeli pomagati. Boljše bode, si djal. — Pa glej, eden za drugim so dobili povabilo za vojake; — in ker so bili čvrsti in močni, so ti vzeli vse; Solza ti je vsikdar stopilá v oči; tvoja žena je britko tožila, pa zastonj! — Star se moraš zopet sam truditi, ker si hlapca najeti ne moreš.

Vojska je nastala, recimo tam v nesrečnej Bosni. Tvoji sinovi morajo doli. To je hudo — Ali še hujshe pride: čez nekaj časa zveš, da je enega vrgla v grob ondi huda mrzlica, drugoga so zaklali Turki in tretji se ti je vrnil domov

vsem
ek, s
a ali
ebno
stro-
malo
stran
in to
r-koli
e do
t za-
š pri-
kadar
izdal
ravil,

rajo. V tem časniku smo brali o starem slovenskem davku to-le:

„Vojaštvo stane vsako leto silno veliko denarjev, katerih si morajo davkoplačevalci od ust pritrpati in državi za njeno varnost dajati. Vse države po Evropi so silno oborožene. Odložiti orožja ne more nobena, ako ga vse ne odložijo. To pa bi mogoče bilo le, ako bi si namesto s krvavim klanjem narodi svoje prepire razsojevati dajali po razsodnej sodnji, katerej bi papež lahko predsedoval. Dokler se to ali kaj podobnega ne zgodi, trpeli bomo silnih stroškov za vojaštvo. Vendar vsi vojaški potroški so skoraj neznamni, ako jih primerjamo stroškom, katerih imajo pijanci za upijančljive pijače. Številke nam to pojasnijo. Francozi potrošijo za vojake vsako leto 600 do 700 milijonov frankov. Toda za gasenje silne žeje potrebujejo 1800 do 2100 milijonov frankov. Angleži tudi močno pijejo. Njihovo vojno brodovje (barke), ki jih dela gospode na morji po celem sveti, stane vsako leto 660 milijonov frankov. Pijanci njihovi potrebujejo mnogo več, l. 1882 so zapili 2520 milijonov frankov. Zastran pijančevanja so posebno Nemci na glasu. Belgijanci imajo pregovor: pije kakor Nemeč, in Italijan pravi: e inebriato come un Tedesco t. j. pijan je kakor Nemeč. Številke potrjujejo ta pijani sloves. Kajti nemška strahovito močna vojska stane na leto 500 milijonov frankov, a veliko več zapijejo nemški pijanci, namreč 2250 milijonov frankov. Na vsakega Nemca povprek pride uže po 13 in pol litra šnopsa in 86 litrov piva. Sploh dokazano je, da evropski narodi, to pa oni, ki svoje omike sami nikoli prehvaliti ne morejo, veliko več denarjev zapijejo, kakor za vojake potrošijo. Dokazano je toraj tudi, da je davek res silno velik, katerega si ljudje za voljo svojega pijančevanja sami nalagajo.

Žali Bog, tudi pri nas so začeli ljudje silno pijančevati in zlasti nesrečni šnops v sebe ulivati.

bolan. Senci podoben tava okrog, nosi v sebi črva, ki mu bode kmalu končal življenje: — ti kmet pa si sivolas večji trpin, kakor si bil v svojej mladosti!

Koliko težav bi ti lahko naštel; pa naj bode dovolj, vsaj že te pretresejo človeka.

Pa trpinu je treba pomagati, ali ga vsaj potolažiti. Tudi jaz bi to rad storil. Pa kako? Podajal ti bom v tem listu nekatere lepe nauke. Najprej pa ti bom pokazal prav po domače, kako se je včasih godilo ljudem. Prepričal se bodeš, da še veliko hujše kakor sedaj tebi, — in tudi to ti bode v tolažbo. Pokazal ti bom pa razun tega, kdo je ubozemu človeku zmanjšal vsaj nekoliko to revo — in ti ga boš imel še raje kakor ga imaš sedaj.

(Dalje prih.)

Za duševni in časni blagor narodov vneta katoliška duhovščina si prizadeva pri nas in tudi drugod z verskimi in нравstvenimi sredstvi zabraniti to zlo, zlasti s sv. misijoni in društvi v pospeševanje treznosti. Tudi zdravniki, kolikor jih je za blagor ljudij res zavzetih, odsvetujejo povsod pijančevanje. Eden izmej takšnih vračnikov je slavni Richardson, ki pravi: „ako zdrav človek stoji, udari žila 71krat, če se vsede na stol, 70krat, če se pa uleže, 64krat. Ko se tedaj zvečer spat uležemo, umiri se srce toliko, da žila samo po 64krat udari v minuti, torej po 10krat manj kakor če po dnevi hodimo in delamo. To stori v 1 uri po 600 udarcev in v 8 urah po 5000 udarcev manj. Tako se srce spočije v noči, da človek potem zdrav in krepek po dnevi lahko dela. Vendar to se godi le, ako trezni v posteljo prihajamo. Drugače je, če se upijanimo pred spanjem. Tedaj srce ali žila ne stori po 10 udarcev v minuti manj, ampak več, tako da jih v 8. urah pomnoži za okolo 15000. Ubogo srce se ni spočilo, ampak se po noči čezmerno utrudilo. Zato pa človek drugi dan komaj iz postelje vstane, je ves utrujen, za nobeno delo ni sposoben. Pravijo, da ga lasje bolijo, v resnici pa je srce zdelano. S časoma se tako zdela, da mora človek začeti hirati in naposled pred časom — umreti.“

Dolenjci! prodajmo rajše vino, kakor da bi ga sami po nepotrebnem srkali.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu.

Dunaj. Armada naša bode dobila dva nova regimenta, železniškega in telegrafijskega. Ta dva bosta ob času vojske hitro postavljala potrebne železnice in telegrafe za vojsko.

Na Kranjskem bodo kmalu nove volitve v kupčijsko in obrtnijsko zbornico, ki zagovarja koristi kupčijskega in rokodelskega stanja.

Na Štajerskem se bode po novi postavi vpeljal nov v i n c a r s k i r e d, ki bode razmere, pravice in dolžnosti med obdelovalci in med posestniki vinogradov z nova uredil.

V Mariboru je sklenilo slovensko politično društvo, naj se volijo v državni zbor le prav odlični slovenski in jugoslovanski domoljubi. Res je, treba je!

Na Koroškem so bili pred 16 dnevi močni potresi. Tudi v Zagrebu so ga precej čutili.

Da bi močni potres pretresel tudi dušo trdim nasprotnikom na Koroškem, na Hrovaškem pa Madžaronom!

Na Salcburškem bi si radi ustanovili katoliško vseučilišče, za kar imajo uže precej denarja.